

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова

**ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ В ІТАЛІЙСЬКИХ СЕРІАЛАХ
(НА ПРИКЛАДІ ДЕТЕКТИВНОГО СЕРІАЛУ «ЗАКОН ЛІДІЇ ПОЕТ»)**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки 4 курсу бакалаврату
освітньої програми *«Переклад з
італійської та з англійської мов»*,
спеціальність – *035 Філологія*
Вікторії Сергіївни ПІЧКУР

Науковий керівник:
доктор філософії, асист. Олесь ВЕКЛИЧ
Рецензент:
асист. Ольга БОГДАНОВА

«Допущено до захисту»
на засіданні кафедри
*теорії та практики перекладу
романських мов імені Миколи Зерова*
Протокол № 9/1-1 від «24» червня 2024 року

завідувач кафедри (підпис)
д.філол.н., проф. Ірина СМУЩИНСЬКА

КИЇВ
2024

АНОТАЦІЯ

Пічкур Вікторія Сергіївна «Особливості українського перекладу юридичної термінології в італійській серіалах (на прикладі детективного серіалу «Закон Лідії Поет»)». Дипломна робота освітнього рівня – бакалавр. Спеціальність – 035 Філологія (Романські мови та літератури (переклад включно), перша – італійська). – Київ, 2024.

Робота присвячена дослідженню особливостей української юридичної термінології в італійських серіалах. Для успішного досягнення поставленої мети у першому розділі ми розглянули кінопереклад як різновид аудіовізуального перекладу і дослідили його види та особливості їх розвитку в різних країнах світу. У другому розділі було розглянуто поняття «юридичний термін», класифікацію юридичної термінології на прикладі досліджуваного серіалу та проаналізовано застосування перекладацьких трансформації та труднощі при відтворенні термінології серіалу українською мовою. У дослідженні були використані методи зіставного та порівняльного аналізу, описового аналізу навчальних матеріалів та наукових видань.

Результати наукової роботи показали, що кінопереклад в Україні активно розвивається, його якість покращується з кожним роком, а переклад юридичної термінології в серіалі є адекватним та легким для розуміння. Ці результати можуть бути корисними для подальших досліджень на цю тему та в практичній діяльності фахівців в галузі юридичного перекладу та кіноперекладу, особливо при здійсненні перекладу італійських кінопродуктів українською.

Робота складається з вступу, першого розділу, другого розділу та висновку. Список використаної літератури налічує 54 джерел. Загальний обсяг роботи складає 51 сторінку.

Ключові слова: *кінопереклад, аудіовізуальний переклад, дубляж, юридична термінологія, юридичний термін, перекладацькі трансформації.*

ANNOTATION

Victoria Serhiyivna Pichkur «Peculiarities of the Ukrainian translation of legal terminology in Italian TV series (on the example of the detective series «The Law of Lidia Poet»»». Qualification work for the educational degree ‘Bachelor’ of the educational programme “Translation from Italian and English”, speciality – 035 «Philology» 035.052 «Romance languages and literatures (including translation), the first language is Italian)»». Kyiv, 2024.

This paper is dedicated to the study of the peculiarities of Ukrainian legal terminology in Italian TV series. In order to successfully achieve this goal, in the first chapter we reviewed film translation as a type of audiovisual translation and studied its types and features of their development in different countries. The second chapter reviewed the concept of «legal term», the classification of legal terminology on the example of the studied TV series, and analyzed the use of translation transformations and difficulties in translating the series' terminology into Ukrainian. The study used the methods of comparative and contrastive analysis, descriptive analysis of educational materials and scientific publications.

The results of the research showed that film translation in Ukraine is actively developing, its quality is improving every year, and the translation of legal terminology in the series is accurate and easy to understand. These results can be useful for further research on this topic and in the practical activities of specialists in the field of legal translation and film translation, especially when translating Italian film products into Ukrainian.

The paper consists of an introduction, chapter one, chapter two and conclusion. The list of references includes 54 sources. The total volume of the work is 51 pages.

Keywords: *film translation, audiovisual translation, dubbing, legal terminology, legal term, translation transformations.*

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. КІНОПЕРЕКЛАД ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ	7
1.1. Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу	7
1.2. Види кіноперекладу та їхній розвиток у різних країнах світу	9
Висновки до першого розділу	19
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ДЕТЕКТИВНОМУ СЕРІАЛІ	20
2.1. Поняття юридичного терміна та його ознаки	20
2.2. Класифікація юридичної термінології в серіалі.....	22
2.3. Перекладацькі трансформації та способи перекладу італійської юридичної термінології в серіалі.....	27
2.4. Труднощі при перекладі юридичної термінології в серіалі ..	35
Висновки до другого розділу	39
ВИСНОВОК	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43

ВСТУП

З роками все більше зростає попит на різні види перекладу. Особливо це стосується українського суспільства. Адже довгі роки зросійщення беззаперечно пригальмували розвиток сучасної перекладацької сфери. Зокрема і перекладу кіно. Ще кілька років тому знайти фільм чи серіал в українському дубляжі, озвучення чи навіть українські субтитри було складно. Якщо це була ще й не дуже відома стрічка, це ставало практично неможливо. Саме це зумовило вибір дослідити питання кіноперекладу в цій роботі.

Окрім цього, фільми та серіали детективного жанру є одними із найпопулярніших на сьогодні. Візьмемо до прикладу британський серіал «Шерлок» від BBC, американські серіали «Мислити, як злочинець», «Як уникнути покарання за вбивство», фільми «Ножі наголо», «Смерть на Нілі», адаптації творів відомих детективних майстрів Артура Конан Дойля та Агати Крісті. Але більшість з перелічених телепрограм є продуктом англомовного сегменту, який останні десять років стабільно перекладається українською. На відміну від, наприклад, італійських телепрограм.

На щастя, останнім часом, завдяки таким відомим компаніям, як Нетфлікс, у нас з'являється все більше різноманітних фільмів та серіалів виробництва інших країн, зокрема Італії, Франції, Іспанії, Швеції та інших країн Європи, а також країн Південної Америки. Саме тому дослідження перекладу юридичної лексики, зокрема в італійських серіалах є важливим та актуальним. По-перше, це допоможе популяризації нового контенту та зробить його доступним для українського телеглядача. По-друге, знання особливостей перекладу юридичної лексики є корисним через популярність кінопродуктів в жанрі детективу. Адже якісний переклад – це одна із основних складових комерційного успіху кінопроекту.

Отже, *актуальність дослідження* зумовлена потребою у вивченні українського перекладу юридичної термінології в італійських детективних серіалах.

Метою дослідження є розкриття особливостей перекладу юридичної термінології у детективному серіалі «Закон Лідії Поет».

Для досягнення поставленої мети ми виділили наступні **завдання**:

- дослідити особливості кіноперекладу та його видів;
- класифікувати юридичну термінологію у досліджуваному серіалі;
- дослідити шляхи відтворення юридичної термінології у серіалі;
- визначити труднощі при перекладі юридичної лексики в італомовних серіалах.

Об'єктом дослідження є італійський детективний серіал «Закон Лідії Поет».

Предметом дослідження є юридична термінологія в італійському серіалі «Закон Лідії Поет» та її український переклад. Серіал має офіційний український дубляж.

Для розв'язання поставлених завдань було використано **методи** зіставного та порівняльного аналізу, описового аналізу навчальних, архівних матеріалів та наукових видань.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були апробовані на VIII Всеукраїнських наукових читаннях за участю молодих учених «Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи» 11 квітня 2024 року. Результати дослідження також можуть бути корисними в практичній діяльності фахівців в галузі юридичного перекладу та кіноперекладу, особливо при здійсненні перекладу італійських кінопроектів українською.

РОЗДІЛ 1. КІНОПЕРЕКЛАД ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

1.1. Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу

Перекладознавство вивчає багато різноманітних питань, але основним є питання процесу перекладу та результат перекладацької діяльності [18, с. 8]. Адже переклад – це не просто заміна лексеми однієї мови на лексему іншої, а доволі складний та копіткий процес, який вимагає наявності особливих навичок від перекладача. На жаль, не всі види перекладу є однаково добре дослідженими. Наприклад, одним із найменш досліджених є кінопереклад [25, 119].

Кінопереклад є доволі новим явищем у сфері перекладознавства. Тому серед перекладознавців не існує єдиної думки щодо того чи є кінопереклад тотожним поняттям з аудіовізуальним перекладом чи все-таки його видом. Такі науковці, як С. Радецька, Т. Каліщак [26], Н. Матківська [20], у своїх працях ототожнюють ці поняття і характеризують аудіовізуальний переклад як процес, у результаті якого кінопродукт стає зрозумілим для цільової аудиторії, яка не володіє мовою оригіналу [26]. В той час, як А. Мельник пояснює аудіовізуальний переклад як особливий тип перекладу, специфіка якого полягає у передачі змісту через зоровий і слуховий канали синхронно з тим, що відбувається на екрані. Загалом, дослідниця вважає аудіовізуальний переклад загальною назвою для різних видів перекладу, де оригінальний текст передається за допомогою аудіо та відео каналів. Стосовно аудіо це можуть бути переклади програм на радіо, подкастів тощо. Стосовно відео – переклад теленовін, телепередач, кінопереклад, кінотеатральний переклад тощо [21].

Основною відмінністю між аудіовізуальним та кіноперекладом є об'єкт перекладу, яким у кіноперекладі є фільм, як нерозривна єдність вербальної, невербальної та позамовної інформації, що передається за допомогою декількох семіотичних систем [21].

У цьому дослідженні ми аналізуватимемо ці два види перекладу спираючись на визначення А. Мельник.

Отож, аудіовізуальний переклад – це інтерпретація мультимедійного тексту мовою оригіналу і створення нового мультимедійного тексту, еквівалентного попередньому, мовою перекладу з урахуванням певних контекстуальних складників твору, тобто відеоряду, аудіоряду та невербальних знаків. Тобто, це процес, в результаті якого фільм, серіал чи телепередача стають зрозумілими для цільової аудиторії, яка незнайома з мовою оригінального продукту [25, с. 120].

Першою формою аудіовізуального перекладу Е. Ремаель вважає переклад титрів німого кіно. Потреба у цьому виді перекладу зросла на початку 20 століття в наслідок появи звукового кіно. Саме тоді аудіовізуальний переклад почав набирати популярність [44, с. 12].

А. Мельник виділяє такі спільні риси кіноперекладу та аудіовізуального перекладу:

- зміст аудіовізуального продукту синхронно передається через два канали – зоровий та слуховий;
- переклад залежить від зображення на екрані, адже аудіоряд повинен відповідати відеоряду;
- у процесі перекладу задіяний не лише перекладач, а й редактори, режисери, актори озвучення тощо;
- технічна складова безпосередньо впливає на результат перекладу [21].

Саме тому більшість дослідників вважають синхронізацію аудіо- та відеоряду основною характерною рисою кіноперекладу. Це й не дивно, адже створення цілісного аудіовізуального образу можливо досягти лише за умови грамотного поєднання аудіо- та відеоряду [32, с. 146].

Кінопереклад вирізняється серед усіх інших видів перекладу, адже окрім текстової складової містить ще й технічну, через що можуть виникати певні труднощі в процесі перекладу. Окрім цього на рівень еквівалентності та адекватності перекладу впливають також і екстралінгвістичні фактори [10, с. 5].

Отже, питання розмежування понять кінопереклад та аудіовізуальний переклад є доволі актуальним. Обидва поняття мають багато спільних рис, основною з яких є синхронізація відео- та аудіоряду. Але зважаючи на те, що за допомогою аудіовізуального перекладу перекладаються не лише кінопродукти, а й рекламні ролики, новини, театральні постановки тощо, а об'єктом кіноперекладу є саме кінотекст кінофільму, ми вважаємо, що слід розмежувати ці поняття і розглядати кінопереклад як один із видів аудіовізуального перекладу.

1.2. Види кіноперекладу та їхній розвиток у різних країнах світу

Англійські дослідники Х. Діаз-Сінтас та Г. Андерман виділяють два підходи до перекладу кінопродуктів:

1. Аудіо складова фільму зберігається.
2. Аудіо складова фільму замінюється письмовим текстом [35, с. 14].

У першому випадку, внаслідок процесу переозвучення, оригінальна аудіо доріжка замінюється новою. Заміна може бути повною або частковою. Повна заміна зазвичай досягається за допомогою дублювання, а часткова – за допомогою закадрового озвучення. Дублювання в основному застосовується під час перекладу повнометражних фільмів або серіалів, а закадрове озвучення – при перекладі документальних фільмів. Техніка збереження оригінальної аудіодоріжки та виведення тексту на екран називається субтитрування. Цей вид кіноперекладу є значно швидшим та дешевшим за дублювання та закадрове озвучення. Зазвичай, вибір способу перекладу кінопродукту залежить від багатьох факторів, наприклад: жанру, фінансування, цільової аудиторії [35, с. 15].

М. Берді пропонує таку класифікацію видів кіноперекладу:

– озвучення фільму одним актором або самим перекладачем зі збереженням оригінальної аудіодоріжки;

- робота синхронного перекладача – синхроніст перекладає фільм без опори на письмовий текст, іноді навіть без попереднього перегляду, намагаючись якомога точніше передати зміст фільму;
- озвучення фільму двома акторами (зазвичай чоловіком та жінкою) зі збереженням оригінального звукоряду;
- субтитрування з повним збереження вихідного звукоряду, але увага з відеоряду перемикається на читання субтитрів, розташованих внизу екрану;
- дублювання – озвучення фільму штатом акторів зі значними змінами вихідного тексту для забезпечення відповідності артикуляції акторів оригінального тексту та акторів озвучення; в цьому випадку оригінальний звукоряд не зберігається [23, с. 122].

Закадровий переклад характеризується приглушенням звукової доріжки мови оригіналу та озвучуванням мовою перекладу. Тобто, переклад транслюється майже синхронно з треком оригіналу і таким чином, він не накладається на оригінал, а транслюється трохи пізніше з відставанням. Перекладач має менше вимог до відтворення оригінального тексту, а актор, який озвучує переклад, може змінювати темп мовлення. Головною особливістю закадрового перекладу є те, що заданий темп мовлення повинен залишатися однаковим протягом усього фільму, тому перекладачі досить часто вдаються до компресії для того, щоб за допомогою мінімальної кількості мовних засобів максимально повно передати інформацію оригінального тексту [15, с. 86].

До основних характеристик закадрового перекладу належать такі:

- голос актора оригіналу чути під голосом актора озвучення;
- експресивність актора озвучення не має великого значення, як у випадку з дубляжем, тому що чути емоції акторів оригіналу;
- зазвичай закадровий голос звучить через одну-дві секунди після оригінального і закінчується на кілька секунд раніше;
- текст перекладу синхронізовано з діалогами та картинкою оригіналу [15, с. 86].

Закадрове озвучення є найбільш поширеним видом кіноперекладу у країнах Балтії та Східної Європи [35, 15].

У західних країнах цей вид перекладу найчастіше використовується для відтворення документальних фільмів [41, с. 9].

Що стосується України, то вона входить до числа тих країн, на національному телебаченні яких, закадровий переклад є найпопулярнішим при показі зарубіжних фільмів, мультфільмів, програм тощо. Показ дубльованих українською мовою фільмів переважно відбувається у кінотеатрах.

Закадровий переклад вважається дешевшим видом перекладу фільмів у порівнянні з дублюванням, адже підготовка такого виду перекладу вимагає менше коштів, часу та людей. Під час закадрового перекладу можуть звучати від 2 до 7 голосів, які не відіграють в повній мірі емоцій акторів [9].

Українському закадровому перекладу притаманна двоголосність, при якій усі чоловічі ролі озвучує один чоловічий голос, а всі жіночі – один жіночий. Але іноді може з'являтися і третій голос для озвучування дітей [6, с. 121-122].

Основними перевагами закадрового перекладу є те, що це доволі дешевий вид кіноперекладу, який вимагає найменше часу та зусиль. Саме тому, він є найпопулярнішим у країнах з менш розвиненою економікою. Але водночас, це може призводити до великої кількості неточностей та упущень важливих деталей оригінального тексту.

Ще одним видом кіноперекладу є субтитрування, яке полягає у передачі перекладених діалогів оригінального тексту мовою перекладу у вигляді синхронних субтитрів, які зазвичай розташовані внизу кадру. Внаслідок цього виду кіноперекладу оригінальний текст зазвичай зазнає найменшої кількості змін, що дозволяє глядачам відчути всі нюанси культури оригіналу. Водночас, через це переклад за допомогою субтитрування вважається неповним, адже передає інформацію стисло і забезпечує лише семантичну відповідність [26, с. 82].

На відміну від дубляжу та закадрового перекладу, які зазвичай орієнтуються на аудиторію країни реципієнта, використовуючи стратегію доместикації, субтитрування схильне до форенізації, що передбачає збереження повноти культурної інформації оригіналу [5]. Рівень форенізації фільму може також зрости через те, що в наслідок субтитрування змінюється форма вираження: від розмовної форми оригіналу до письмової форми перекладу у вигляді кількох рядків внизу кадру. Таким чином, субтитри перетворюють фільм з аудіовізуального продукту на більш літературний, що вимагає вищого рівня уваги від глядача, ніж дубльований фільм [26, с. 83].

При субтитруванні повністю зберігається оригінальний усний текст, але перекладний письмовий зводиться до мінімуму. Це робиться для того, щоб глядач, дивлячись на екран, встигав прочитати та зрозуміти те, що там написано. Найбільш поширеним субтитрування є таких європейських країнах, як Греція, Нідерланди, Данія, Норвегія, Швеція, Бельгія, Португалія [26, с. 82].

Словенська вчена І. Ковачич виділяє такі елементи субтитрування: *обов'язкові* – ті, перекладу яких уникнути не можливо, *частково необов'язкові* – ті, які можна скоротити, *необов'язкові* – ті, які можуть бути опущені. До обов'язкових належать ті елементи, без яких глядачі взагалі не здатні зрозуміти перебіг подій [39, с. 409].

До необов'язкових елементів при перекладі з італійської, наприклад, можна віднести такі слова та словосполучення, як повтори, імена у кличному відмінку, міжнародно-відомі слова, як «*si*», «*no*», «*chiao*» тощо, вигуки, неправильні початки фраз (наприклад, коли персонаж починає репліку й не закінчивши, перебудовує її, вживаючи інші слова та граматичні конструкції), мовні звороти, що супроводжуються жестами й позначають згоду, заперечення, здивування, привітання тощо [37].

Існує також таке поняття, як інтерлінгвістичні субтитри – субтитри, мова яких співпадає з мовою діалогу оригіналу фільму чи серіалу [42, с. 619]. Такі субтитри зазвичай створюються для мовних меншин, які хочуть удосконалити володіння новою мовою, для носіїв діалектів, які значно відрізняються від

звичайного стандарту тої чи іншої мови, а також для людей з вадами слуху [25, с. 120].

Першими субтитрами вважаються написи, які використовувалися у німих фільмах. Увесь потрібний текст друкувався на картоні, потім його знімали на плівку та вставляли між кадрами фільму. Текст на цих картках вже тоді мав деякі подібні характеристики з сучасними субтитрами, наприклад використання розділових знаків для полегшення читання [34].

Останніми роками субтитрування стає все більш популярним не тільки тому, що це досить економічно вигідний варіант перекладу фільму, але й тому, що для багатьох глядачів на перший план виходить збереження автентичності оригінальної продукції. Це дозволяє їм краще зануритися в іноземну культуру [13, с. 638].

Отож, субтитрування має свої переваги та недоліки. Воно дешевше за дубляж та закадровий переклад, дає можливість глядачам краще відчутти мову оригіналу фільму, настрій персонажів та зануритися в іноземну культуру більше, ніж будь-який інший вид перекладу. Головним недоліком субтитрування є розподіл уваги глядачів між подіями на екрані та текстом субтитрів, через що може втрачатися певна кількість інформації, але більшість втрат компенсується завдяки прослуховуванню оригіналу.

Найдорожчим видом кіноперекладу є дублювання, адже внаслідок цього процесу текстова частина звукового фільму повністю замінюється перекладом на іншу мову з метою показу в країні, для якої мова оригіналу не є рідною. Це потребує більше зусиль та часу ніж закадровий переклад та субтитрування.

В наслідок дублювання фільму глядач взагалі не чує мову оригіналу. Це повноцінний переклад, який повинен відтворити настрій героїв та їхні емоції [9].

Дублювання має свої особливості, зокрема:

- під час підбору акторів враховують їхній голосовий вік, темперамент персонажа, голос і тембр актора оригіналу;
- формується спеціальна укладка тексту та обробка перекладу;

– кожного актора повинна озвучувати одна окрема людина, хоча трапляються випадки, коли один актор озвучує одразу кількох персонажів;

– під час дубляжу потрібно дотримуватись відповідних акустичних умов: якщо актор говорить у ванній, то й голос актора дубляжу повинен звучати з ехо [33].

Дублювання зазвичай орієнтоване на мову перекладу, адже його основна мета – здійснити той самий вплив на аудиторію країни-реципієнта, який має оригінальний аудіовізуальний продукт на аудиторію своєї країни. Таким чином, основне завдання перекладача під час перекладу фільму для дублювання – адаптувати оригінальний текст так, щоб в кінцевому результаті він відповідав стандартам, що запроваджені культурою країни, мовою якої перекладається фільм. Тобто відбувається процес доместикації – наближення тексту до культури мови, якою він перекладається, внаслідок чого може спостерігатися незначна втрата інформації тексту оригіналу [16].

Зазвичай весь процес дублювання займає від кількох днів до місяця, залежно від виду кінопродукту, який перекладається, а також від складнощів оригінального тексту, жанру фільму, підвищених вимог щодо якості тощо [16]. Наприклад, серіали потребують більше часу на переклад та його перезапис, ніж фільми, зважаючи на хронометраж.

Відповідно до кількості голосів акторів розрізняють два види дублювання:

– кожного персонажа озвучує один актор;

– всі чоловічі ролі озвучує один чоловічий голос, а всі жіночі – один жіночий [16].

Британський науковець Г.-М. Люйкен виділяє такі основні етапи процесу дублювання:

– звірка та маркування скрипту та діалогового листа, розробка тимчасової робочої копії із маркерами;

– перший переклад, на який спирається подальша робота;

– підбір голосів акторів;

- спеціальна укладка тексту та обробка перекладу, синхронізація з мімікою акторів;
- процес перезапису;
- збирання, редагування і затвердження готової продукції [40, с. 78].

Найчастіше дубляж використовують для перекладу художніх фільмів, які виходять у великий кінопрокат, тому зазвичай він здійснюється професійними акторами. У багатьох країнах за видатними зарубіжними акторами закріплюється свій актор дубляжу. Наприклад, український актор Андрій Твердак часто озвучує Хоакіна Фенікса, Бреда Пітта, Леонардо Ді Капріо та інших [27].

Але це, у свою чергу, також може призвести до неочікуваних викликів. Як сталося, наприклад, з одним італійським актором дубляжу, який протягом багатьох років був голосом двох зірок світового кінематографу – Роберта Де Ніро та Аль Пачіно. У 1995 році обидва актори знялися в одній стрічці, тому для дубляжу потрібен був ще один актор. Італійські глядачі, після виходу фільму у прокат, одразу відчували різницю голосів.

Робота перекладачів в дублюванні зазвичай обмежується лише безпосередньо процесом перекладу. В цьому випадку їм не потрібно звертати увагу на фонетичну синхронізацію [16].

Чеський науковець П. Райх стверджує, що переклад, зроблений для дубляжу не є кінцевим продуктом для аудиторії, це лише чернетка, яка потребує подальшого редагування та вдосконалення [43]. Цим зазвичай займається сам автор дубляжу, який редагує текст, ідентифікуючи звуки, що вимовляються у кадрах крупним планом та підбирає із запропонованих перекладів той, що найкраще співпадає з артикуляцією акторів [16].

Після закінчення роботи над перекладом, діалог фільму розбивається на епізоди, які стають робочим матеріалом під час перезапису, що виконується під наглядом режисера дубляжу та звукооператора. Іноді, завдяки сучасним технологіям можуть використовувати методи цифрової зміни руху губ акторів фільму. Це дозволяє повністю синхронізувати переклад з оригіналом, щоб при

перегляді аудиторія не перемикала увагу між текстом й усним мовленням – як це відбувається при субтитруванні, або між усним мовленням оригіналу і дубляжу – як, наприклад, під час закадрового перекладу. Тому дублювання є найбільш зручним видом перекладу для людей з вадами зору, наприклад для осіб з дислексією [45].

Тому для якісного дублювання кінопродукту потрібне залучення багатьох професіоналів, що в свою чергу робить вартість вихідного продукту дуже високою. Безпосередньо переклад діалогів складає всього десять відсотків повної вартості фільму, хоча це також може залежати від жанру. Наприклад, переклад бойовиків вважається найдешевшим, а комедій – найдорожчим [16].

Саме тому, за умови якісного виконання, дублювання є найбільш приємним та легким для сприйняття глядачами видом кіноперекладу. Воно не відволікає увагу від картинки на екрані, має найбільш точні адаптації до культури реципієнта та найменше втрачає оригінального діалогу порівняно з іншими видами перекладу.

Але дублювання також має і недоліки, зокрема це найбільш дороговартісний вид кіноперекладу та найбільш трудомісткий для перекладача, займає багато часу, повністю або частково втрачається оригінальний саундтрек.

З огляду на особливості конкретного виду перекладу та країни, яка перекладає кінопродукт, вимоги до кіноперекладу відрізняються. Вибір за допомогою якого виду кіноперекладу буде відтворений той чи інший фільм значною мірою залежить від того, з якої країни походить оригінал, для цільової аудиторії якої країни буде зроблено переклад, від культури, для якої призначений переклад, а також від історичних особливостей певного народу [4].

Поява звукових фільмів мала значний вплив на всі країни. Через те, що вартість виробництва кінопродукції зростає, менш забезпеченим країнам було все важче експортувати свої кінопродукти. Власне виробництво почало занепадати, адже було обмежене лише внутрішнім ринком. Саме це, з часом, посприяло надходженню великої кількості закордонних фільмів та в подальшій

появі великої кількості дубльованих проєктів. Країни Європи в свою чергу, не зважаючи на те, що були краще пристосовані до виробництва власних кінострічок, зіткнулися з великою конкуренцією фільмів виробництва Сполучених Штатів Америки.

До середини 20 ст. саме американська кіноіндустрія займала провідні позиції по всьому світу, адже американці володіли найкращим та найякіснішим на той час обладнанням звукозапису. Після Другої світової війни європейські країни заповнили продукти американського кінематографу, внаслідок чого уряди таких країн, як Франція, Італія, Німеччина, Іспанія почали вдаватися до заходів, які мали на меті зменшити вплив американських кінопродуктів на їхніх територіях. Зріс податок на закордонні фільми, адже стало зрозуміло – кіно є надзвичайно впливовим засобом поширення інформації. Тому задля збереження почуття національної самосвідомості уряди країн заохочували поширення перекладу рідними мовами. Дублювання стало основним видом перекладу кінопродукції [4].

В Україні розвиток перекладу кінопродукції почався пізніше, ніж в інших країнах Європи. Внаслідок впливу радянського союзу та зросійщення, іншомовні фільми в Україні довгий час дублювалися лише російською мовою. Кінопереклад прийшов в Україну у 60-х роках 20 ст., а його основним центром стала кіностудія ім. О. Довженка, хоча фільми і перекладалися російською мовою. Важливим роком для історії українського кіноперекладу є 1978 р., оскільки саме тоді у Києві з'явилася студія кіноперекладу «Синхрон» при театрі «Хлопавка», яка почала озвучувати фільми українською мовою [29, с. 401].

Коли Україна стала незалежною, поступово почали з'являтися такі студії дубльованого перекладу та озвучення, як: Пілот, Оміврон, Так Треба Продакшн, Румбамбар, Невафільм Studios Україна, UkrDub, LeDoyen, Postmodern, Tretyakoff Production, Невафільм Studios Україна, ТВ+, ТОО «Цікава Ідея» тощо. Ці студії дубляжу припинили орієнтуватися на переклади, які існували за часів СРСР і почали експериментувати зі стилями перекладу та

відходити від оригіналу з метою адаптації фільмів виключно для українських глядачів [29, с. 402].

Стрімке надходження кінофільмів із-за кордону та необхідність їх перекладу державною мовою вимагали певної законодавчої бази. Внаслідок цього 13 січня 1998 року в Україні було прийнято першу версію закону «Про кінематографію», у статті 14 якого зазначено, що «іноземні фільми перед розповсюдженням в Україні в обов'язковому порядку повинні бути дубльовані або озвучені чи субтитровані державною мовою, вони також можуть бути дубльовані або озвучені чи субтитровані мовами національних меншин» [24].

У перші роки після здобуття Україною незалежності найбільш поширеним видом кіноперекладу був закадровий переклад. Найпопулярнішими серіалами, які озвучували були «Альф», переклад якого здійснив відомий перекладач Олекса Негребецький, «Друзі» та «Сімпсони». І лише у 2006 році з'явився перший дубльований українською мовою мультфільм «Тачки», героїв якого дублювали Ольга Сумська, Остап Ступка, Володимир Жогло, Олександр Ігнатуша, Дмитро Сова та інші. Згодом цей переклад визнали найкращим у Європі. З цього моменту український дубляж почав стрімко набирати популярність [1].

Субтитрування натомість є найменш популярним видом кіноперекладу в Україні, адже наразі наша країна ще не перейняла ті світові практики, що визначають норми, а також надають рекомендації та інструкції щодо цього виду кіноперекладу. Тому більшість таких перекладів виконуються перекладачами-аматорами або волонтерами, які самостійно визначають правила субтитрування, що, в свою чергу, може мати негативний вплив на якість субтитрів [10, с. 9].

Отож, можна підсумувати, що існує три основних види кіноперекладу – дублювання, закадрове озвучення та субтитрування. Кожен з цих видів має свої особливості, які впливають на їхню популярність у різних країнах світу. У країнах із більш розвиненою економікою, таких як Італія, Іспанія, Німеччина, Франція, при перекладі імпортованої продукції надається перевага

дублюванню, а у країнах з менш розвиненою – закадровому озвученню та субтитруванню, адже ці види кіноперекладу вимагають менше часу та менших фінансових витрат. В перші роки незалежності в Україні переважав закадровий переклад, але останніми роками дублювання стає все більш популярним.

Висновки до першого розділу

Отже, у цьому розділі ми дослідили кінопереклад та його особливості. Оскільки аудіовізуальний переклад є відносно новою галуззю перекладознавства, сучасні дослідники поки не дійшли згоди, чи є він тотожним поняттям із кіноперекладом чи все-таки кінопереклад є його видом. У цьому дослідженні ми погодилися з останньою думкою та аналізували кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і дійшли висновку, що вони мають багато спільних рис, але їх головною відмінністю є те, що аудіовізуальний переклад передбачає адаптацію не лише кінофільмів, а й випусків новин, рекламних роликів, інтерв'ю тощо. Натомість кінопереклад зосереджується саме на перекладі кінотекстів фільмів та серіалів.

Потім ми дослідили види кіноперекладу та їх розвиток в різних країнах світу, зокрема і в Україні, дізнавшись, що основними видами кіноперекладу є дублювання, закадровий переклад та субтитрування. Вибір який вид кіноперекладу застосовувати залежить від розвитку економіки тієї чи іншої держави та їхньої політики. В перші роки незалежності, в Україні переважав закадровий переклад, оскільки це був спосіб перекладати та озвучувати фільми дешево та швидко. Але в останні десятиліття дублювання почало набирати популярність

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ДЕТЕКТИВНОМУ СЕРІАЛІ

2.1. Поняття юридичного терміна та його ознаки

Загалом, термін – це слово або словесний комплекс, що співвідноситься з чітко окресленим поняттям певної організованої галузі науки, мистецтва, суспільно-політичного життя тощо та вступає в системні зв'язки з іншими словами та словосполученнями цієї галузі. Сукупність термінів називають термінологією [17].

Н. Артикуца визначає юридичний термін, як «слово або словосполучення, що виражає поняття з правової сфери суспільного життя і має визначення у юридичній літературі – законодавчих актах, юридичних словниках, науково-правових працях». Сукупність юридичних термінів становить юридичну термінологію [3].

Українська юридична термінологія є одним з давніших шарів української термінології і сягає ще доби звичаєвого права. Найдавніші зразки прикладів юридичної термінології Русі дохристиянських часів вміщують Правда Руська, Договори руських з греками 907 р., 911 р. і 944 р., документація князівського законодавства [31, с. 71].

Сучасна юридична наука пропонує багато варіантів визначення поняття «юридичний термін». Найбільш поширеними є визначення юридичного терміна, як:

- слова або сполучення, закріпленого в законодавстві, яке має точний та визначений зміст та відрізняється смисловою однозначністю і функціональною стійкістю;
- слова або сполучення слів, яке називає певні юридичні поняття;
- слова або словосполучення, яке позначає власне правове поняття, що відображає специфіку державно-правових явищ і має закріплене визначення у юридичній літературі – юридичних словниках, законодавчих актах, науково-правових працях;

– узагальнене найменування державно-правового поняття, якому притаманна системність, однозначність та точність у межах конкретної термінології, емоційна нейтральність, варіативність понятійного змісту, сучасність та реальність;

– словесного позначення державноправових понять, за допомогою яких виражається і закріплюється зміст нормативно-правових розпоряджень держави [19, с. 47].

Термін має специфічні ознаки, які в сукупності відрізняють його від загальноживаних слів. Наприклад, системність, точність, прагнення до однозначності, відносна незалежність від контексту, наявність дефініції, офіційність, стандартизованість, лаконічність, суворона нормативність, стилістична нейтральність, відсутність експресивності, коректність тощо [2].

М. Любченко виділяє такі основні специфічні ознаки юридичного терміна:

– юридичний термін є словом або словосполученням;

– юридичний термін є узагальненою назвою якогось певного юридичного поняття або поняття, яке не є юридичним, але в результаті функціонування у сфері юриспруденції – набуває специфічного юридичного значення;

– юридичний термін вводить у вживання представниками юридичної науки, а потім закріплюються на законодавчому рівні. Закріплені юридичні терміни є більш імперативними порівняно з термінами науки;

– юридичні терміни є емоційно нейтральними, тобто вони не мають емоційної забарвленості та експресивності, адже є елементами мови права, яка характеризується офіційно-діловим стилем викладу. В той час, як мова художнього витвору впливає на почуття та емоції читачів, мова права перш за все спрямована на розум і логіку [19, с. 64].

Отже, ми розглянули різні визначення поняття юридичний термін та його специфічні ознаки і дійшли висновку, що юридичний термін – це слово або сполучення слів, яке використовується на позначення того чи іншого поняття правової системи і має визначення у юридичній літературі. Основними

ознаками юридичного терміну є емоційна нейтральність, закріплення на законодавчому рівні та наявність дефініції.

2.2. Класифікація юридичної термінології в серіалі

Серіал «Закон Лідії Поет» натхненний життям та діяльністю Лідії Поет – першої жінки-адвоката в історії Італії та діячки італійського феміністичного руху. Події серіалу відбуваються наприкінці 19 століття, тому Лідія, хоч і має освіту та займається адвокатською практикою, постійно стикається з упередженнями та стереотипами суспільства щодо жінок. Вона всіма силами намагається бути незалежною від чоловіків та довести своїй сім'ї та всьому суспільству, що жінки можуть працювати в юридичній сфері. Черговим викликом стає те, що у Лідії відбирають реєстрацію, яка дозволяла їй проводити адвокатську практику. Через що жінка змушена звернутися по допомогу до свого брата Енріко, який теж є адвокатом. Вона збирається подати апеляцію на рішення суду та повернутися до колеги адвокатів, а поки стає асистенткою брата, що дозволяє їй і далі розслідувати справи та допомагати клієнтам.

У серіалі шість серій, кожна з яких розповідає про окремий злочин. Зважаючи на те, що Лідія походить із сім'ї адвокатів, юридичні терміни вживаються не лише при безпосередньо розслідуваннях, а й у більш неформальних розмовах Лідії та Енріко.

Як і кожна термінологія, юридична термінологія має багато різноманітних класифікацій. Розподіл термінів на певні групи потрібний із кількох причин. По-перше, це дозволяє простежити основні особливості вживання в досліджуваному тексті не тільки одиничного терміна, але й цілої їх сукупності. По-друге, класифікація важлива для впорядкування окремих терміноодиниць, що є необхідною умовою впорядкування всієї правової інформації для її подальшої автоматизації [19, с. 67].

Проте, наразі відсутні чіткі критерії класифікації юридичних термінів, тому будь-яка класифікація вважається умовною.

Загалом, більшість дослідників, класифікуючи будь-яку спеціалізовану термінологію, поділяють її на загальну та спеціальну. На відміну від загальної, спеціальна не має загального використання і є зрозумілою тільки тим, хто задіяний у конкретній професійній сфері, якої стосується та чи інша лексика, оскільки вона є необхідною для оволодіння професійними знаннями [19, с. 70].

М. Любченко поділяє юридичну термінологію на загальноповживану та спеціально-юридичну.

Загальноповживана термінологія – слова, які за формою відносяться до звичайних слів, поширених у літературній мові, але в юридичній сфері вони мають свій специфічний правовий зміст [19, с. 72].

Наприклад: *vittima* – жертва, *caso* – справа, *cliente* – клієнт.

Слід зазначити, що загальноповживані слова, що використовуються у сферах науки, законодавстві, судовій практиці в тому самому значенні, що й у літературній мові, не є тотожним поняттям із загальноповживаними термінами. Адже загальноповживані слова, на відміну від загальноповживаних термінів, не набувають юридичного значення, не зважаючи те, в якому контексті використовуються [19, с. 72].

Наприклад, в Українському тлумачному словнику слово «справа» має багато визначень. Найперше – *робота, заняття людини, пов'язані з розумовим або фізичним напруженням; те, що робить людина, чим займається; діло, праця*. Але коли це слово вживається в юридичному контексті, то відповідно перетворюється на юридичний термін: *юридична справа, цивільна справа, кримінальна справа* [50].

Справжня професійна мова – це мова спеціалістів для спеціалістів. Особливість юридичної мови полягає в застосуванні виразів, які за формою узгоджуються із побутовою мовою, однак за своїм змістом можуть відрізнятися від загальноповживаної мови. Загальноповживана мова в силу своєї універсальності, багатозначності, образності не завжди задовольняє потреби в точності та стислості законодавчого тексту [19, с. 73].

Саме тому їй потрібна професіоналізація законодавчої мови, яка повинна виключати можливість довільного тлумачення змісту нормативно-правових норм у процесі судової практики. Як відомо, в будь-якій сфері науки і практики широко використовується спеціальна термінологія, яка має той особливий важливий сенс, що дозволяє виразити думку якомога точно й однозначно.

Спеціально-юридична термінологія – це слова та словосполучення, що використовуються лише в юридичній науці і практиці, відображаючи специфіку державно-правових явищ, які застосовуються тільки в юриспруденції [19, с. 74].

Наприклад: *tribunale* – суд, *procuratore* – прокурор.

Як правило, спеціально-юридичні терміни створюються законодавцем, коли в літературній мові відсутнє слово на позначення відповідного поняття. Велика кількість термінів, які спочатку були створені законодавцем і первісно мали характер власне юридичних, у подальшому поширилися у побуті, художній літературі, активно використовуються за межами юриспруденції і перестали бути суто юридичними [19, с. 75].

Оскільки серіал належить до детективного жанру і в основному герої розслідують кримінальні справи, ми звернули особливу увагу на кримінальну юридичну лексику, спираючись на класифікацію Л. Гапонової:

1) назви об'єктів і предметів криміналістичних досліджень:

а) назви дій і процесів: *assumere come un legale* – найняти адвокатом, *ritirare una testimonianza* – відкликати свідчення, *far rinviare il processo* – затягнути процес, *dichiarare in arresto* – арештувати, *convincere il giudice* – переконати суддю, *gli elementi raccolti dall'accusa* – факти зібрані обвинуваченням, *fare ricorso* – подавати апеляцію.

б) назви криміналістичних аналізів, експертиз, звітів: *un ordine di scarcerazione* – ордер на звільнення, *rilevare le impronte digitali* – зняти відбитки пальців, *guanto volumetrico* – детектор брехні, *poligrafo*, *perizia calligrafica* – експертиза підчерку.

в) складові судового процесу: *in aula* – у суді, *Corte d'Assise* – суд присяжних, *giuria* – присяжні, *essere ascoltata dalla corte* – суд її вислухав, *l'udienza è aggiornata* – слухання відкладено, *la corte accoglie il ricorso* – суд розглянув апеляцію, *dichiarare nulla* – оголошувати недійсним, *fare assolvere* – виправдати.

2) назви видів злочину: *omicidio* – вбивство, *suicidio* – суїцид, *avvelenare* – отруїти, *falsificare la firma* – підробити підпис, *fregare* – підставити, *rubare* – вкрати.

3) назви осіб: *assassino* – вбивця, *indagato* – підозрюваний, *falsario* – фальсифікатор, *procuratore* – прокурор, *imputata* – підсудна, *vittima* – жертва, *cadavere* – загиблий.

4) назви органічних чи хімічних елементів та їх сполук, назви лікарських препаратів, речовин, рослин: *arsenico* – миш'як, *alcol* – алкоголь [8, с. 34].

З граматичної точки зору, юридичні терміни в серіалі можна поділити на:
– **прості**, що складаються з одного слова: *avvocata* – адвокатка, *innocente* – невинний, *giudice* – суддя;

– **складні**, що складаються з двох слів: *impronte digitali* – відбитки пальців, *avvocato d'ufficio* – державний захисник, *perizia calligrafica* – експертиза почерку.

– **терміни-словосполучення**, що складаються з декількох елементів: *ordine di scarcerazione* – ордер на звільнення, *l'esame di procedura penale* – екзамен з кримінального судочинства, *fare ricorso contro la sentenza della corte d'appello* – оскаржити рішення апеляційного суду [30].

Тут ми прослідкували, що не завжди італійські терміни при перекладі співпадають з класифікацією українських. Наприклад, термін-словосполучення «*la pena di morte*» у серіалі був перекладений простим терміном «*страта*».

Також, ми звернули увагу на походження юридичних термінів. Система сучасного права базується на принципах і законах римського права, тому латинська мова часто зустрічається в юридичній науці. У серіалі часто

вживалися італійські юридичні терміни латинського походження, але їхні українські відповідники не завжди співпадали з українськими латинізмами.

Наприклад, італійський термін «*alibi*» є запозиченням з латини «*alibi*», що означає «в іншому місці» [51] і має український юридичний відповідник «*алібі*», який теж утворений від латинського слова. Також, італійське «*avvocato*», що пішло від латинського «*advocatus*» – «закликаний на допомогу», має український відповідник «*адвокат*» [54]. Побідну тенденцію можна простежити у наступних прикладах:

- конституція (укр.) – *costituzione* (італ.) – *constitutio* (лат. – установа, устрій, порядок);
- юриспруденція (укр.) – *giurisprudenza* (італ.) – *jurisprudencia* (лат. – праворозсудливість);
- документ (укр.) – *documento* (італ.) – *documentum* (лат. – взірць, зразок, свідоцтво, доказ);
- трибунал (укр.) – *tribunale* (італ.) – *tribunal* (лат. – судилище) [51].

Але в серіалі зустрічалися також і такі терміни, як «*ricorso*», який українською було відтворено, як «*апеляція*».

Взагалі, у юридичному контексті слово «*ricorso*» зазвичай позначає звернення громадянина до вищої влади з проханням змінити або скасувати розпорядження, видане нижчим органом [54]. Це сталося з головною героїнею Лідією. Після того, апеляційний суд скасував її реєстрацію в колегії адвокатів, вона звернулася до касаційного суду, який є вищою ланкою влади, ніж апеляційний. Адже в Італії є три ступені судочинства: суд першої інстанції (*Tribunale ordinario*), апеляційний суд (*Corte D'Appello*) та касаційний суд (*Corte di Cassazione*). Причиною цього є надання сторонам можливості на оскарження рішення, яке на їхню думку є несправедливим, що і прагне зробити головна героїня серіалу [52].

Таким чином, бачимо, що українське «*апеляція*» є адекватним та логічним перекладом «*ricorso*». Обидва слова є запозиченнями з латинської мови і мають схожі значення:

- *апеляція* (укр.) – *appellatio* (лат. – звернення)
- *ricorso* (італ.) – *recursus* (лат. – повернення) [51].

Отож, ми переконалися, що у серіалі «Закон Лідії Поет» є велика кількість юридичної термінології та розглянули її класифікацію. В серіалі переважає загальноповживана юридична термінологія, що робить серіал простим для розуміння пересічних глядачів.

2.3. Перекладацькі трансформації та способи перекладу італійської юридичної термінології в серіалі

На сьогодні існує безліч класифікацій перекладацьких трансформацій та способів перекладу, запропонованих різними авторами. У цьому дослідженні ми спиралися на класифікацію В. Карабана. Він виділяє такі способи перекладу: еквівалентні відповідники, транскодування, калькування (дослівний переклад), контекстуальна заміна, смисловий розвиток, антонімічний переклад.

Еквівалентні відповідники є дуже поширеним способом перекладу термінів. Еквівалентом називають постійну лексичну відповідність, яка точно збігається зі значенням слова [11, с. 279].

Переклад за допомогою еквівалентних відповідників дуже часто застосовувався для відтворення термінів, які називали юридичні професії, інститути, посади, а також види злочинів та порушників закону. Наприклад: *giudice* – суддя, *giuria* – присяжні, *procuratore* – прокурор, *testimonianza* – свідчення, *confessione* – зізнання», *omicidio* – вбивство, *indagato* – підозрюваний, *imputata* – підсудна, *assassino* – вбивця.

Під час перекладу серіалу використовувалося транскодування – спосіб перекладу, внаслідок якого звукова або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу [11, 282].

Одними із видів транскодування є транскрипція та транслітерація.

За допомогою транскрипції, тобто звукової передачі слова вихідної мови літерами мови перекладу, були відтворені такі терміни як: *carabinieri* – карабінери, *cliente* – клієнт.

Транслітерація часто застосовується при перекладі юридичної термінології і полягає у літерній передачі слів і текстів однієї графічної системи за допомогою іншої [11, с. 283]. При перекладі серіалу за допомогою транслітерації були відтворені терміни: *alibi* – *алібі*, *motivo* – *мотив*, *polizia* – *поліція*.

Окрім цього ми помітили використання також й адаптивного транскодування, в наслідок якого форма слова у вихідній мові певним чином адаптується до фонетичної або граматичної структури мови перекладу [11, с. 283]: *avvocatura* – *адвокатура*, *costituzione* – *конституція*, *carcere* – *карцер*, *suicidio* – *суїцид*.

Ще одним способом перекладу юридичної лексики є калькування – переклад лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин їх лексичними відповідниками у мові перекладу [7].

Наприклад: *inquisizione spagnola* – *іспанська інквізиція*, *estrema violenza* – *надзвичайна жорстокість*, *assassinare con la crudeltà di una bestia* – *вбити зі звірячою жорстокістю*.

«*Spero si renda conto di aver agito al limite della legalità*» [47]. – «*Ви певно розумієте, що діяли на межі закону*» [46].

«*Io sono tenuta al segreto professionale*» [47]. – «*Я зв'язана професійною таємницею*» [46].

Калькування як прийом перекладу часто застосовується при перекладі складних термінів [11, с. 286]. Особливістю калькування є те, що його можна використовувати лише тоді, коли утворений відповідник не порушує правила та норми вживання української мови [12].

Застосовувався також спосіб смислового розвитку, який полягає у використанні під час перекладу слова, значення якого є логічним розвитком значення слова, яке перекладається. Іноді подібне відхилення необхідне для збереження адекватності перекладу, оскільки в різних мовах можуть бути різні норми та традиції мовлення [11, с. 288]. Яскравим прикладом є заміна

пасивного стану дієслова на активний, адже вживання пасивного стану не є характерним для української мови:

«Il giudice è obbligato dalla legge ad ascoltare la tua versione dei fatti» [47].
– *«Закон зобов'язує суддю вислухати і твою версію подій»* [46].

На цьому прикладі можна побачити, що пасивна форма дієслова «è obbligato» перейшла в активну «зобов'язує» при перекладі українською.

«E chiede di essere ascoltata dalla corte» [47]. – *«Вона просить щоб суд її вислухав»* [46].

Пасивна форма «essere ascoltata dalla corte» була відтворена за допомогою активної «суд її вислухав».

Спосіб антонімічного перекладу полягає в заміні ствердної форми оригіналу на заперечну форму в перекладі або, навпаки, заперечної на ствердну, тобто супроводжується заміною лексичної одиниці мови оригіналу на одиницю мови перекладу з протилежним значенням [11, с. 291]. При перекладі українською цей спосіб застосовується особливо часто, коли в оригіналі заперечна форма вжита зі словом, що має негативний префікс:

«E l'avvocato Coletti non ha più la mia fiducia» [47]. – *А адвокат Колетті втратив мою довіру* [46].

Стосовно перекладацьких лексичних трансформацій, В. Карабан виділяє такі: конкретизація, генералізація, додавання, вилучення, заміна однієї частини мови на іншу та перестановка слова [11, с. 300].

Зазвичай, коли перекладачі вдаються до лексичних трансформацій, вони шукають не іншомовне позначення потрібного слова, а його нову номінацію вихідною мовою, для того щоб перейти до мови перекладу на формально-знаковому рівні [7].

Конкретизація передбачає заміну терміну з ширшим значенням терміном із більш вузьким. Ця трансформація використовується залежно від контексту, адже вміння дібрати вдалий контекстуальний відповідник є дуже важливим при перекладі складних термінів [11, с. 300].

Цікавими є наступні приклади:

«*Per convincere il giudice che sei innocente serve qualcosa di concreto*» [47].
– Щоб переконати суддю у твоїй невинуватості потрібні **докази** [46].

«*Elementi a favore dell'indagato*» [47]. – **Докази** на користь підозрюваного [46].

«*Il tribunale mi ha inviato la memoria consegnata dal procuratore*» [47]. – Суд передав мені **докази** зібрані прокурором [46].

Як можна помітити, в українському перекладі цих трьох речень було використане одне й теж слово «**докази**», яке у всіх трьох випадках конкретизувало значення оригіналу. З італійської словосполучення «*qualcosa di concreto*», «*elementi*» та «*memoria*» можна перекласти українською дослівно, як «щось конкретне», «елементи» та «пам'ять» або «записка» відповідно, але українські перекладачі використали слово «**докази**», що додало більше сенсу в контексті речення.

При перекладі юридичних термінів також застосовується і генералізація – заміна слова, що має більш вузьке значення, словом з більш широким значенням [11, с. 306]. Ця трансформація є прямо протилежною конкретизації.

«*Tu dibatti in aula*» [47]. – «*Ти лише виступиш у суді*» [46].

Слово «*dibattere*» означає «*дискутувати*», тобто вести розмову з кимось. Але в юридичному контексті, оскільки мова йде про адвоката, який має захищати свого клієнта під час суду, слово «*виступати*» є більш доречним.

«*A te serve la cronaca nera*» [47]. – «*Потрібні злочини*» [46].

Цю фразу головна героїня каже, звертаючись до робітника газети з проханням знайти публікації, в яких згадувалися б гучні кримінальні справи [54]. Словосполучення «*la cronaca nera*» не має сталого відповідника в українській мові, тому його вдало замінили на зрозуміле всім слово «*злочини*».

«*Braschi l'ho ammazzato io, signor procuratore*» [47]. – «*Браскі вбила я, сеньйоре прокуроре*» [46].

Цю фразу каже одна із клієнток Лідії та її брата, справу якої вони розслідували та захищали жінку в суді. Врешті-решт, виявилось, що підсудна була винною. Після розмови з Лідією, під час якої вона попросила жінку

зійтися у злочині, аргументуючи це тим, що лише так можна досягти справедливості, вона зізнається у скоєному злочині, але використовує дієслово «*ammazzare*» замість «*uccidere*», одне із значень якого є «вбивати з насильницькими намірами» [54]. В українській мові існує термін «умисне вбивство», в якому і зізнавалася підсудна [14, с. 119]. Також, під час вивчення справи адвокати дізналися, що жертву отруїли, тобто, що це було умисне вбивство. В перекладі це слово замінили на більш загальне слово «вбила».

«*E io ho procurato loro le lettere di transito false e i biglietti della nave*» [47]. – «Я **дістав** їм фальшиві документи для транзиту і квитки на корабель» [46].

Одним із значень дієслова «*procurare*» є «закуповувати» [54], що і зробив персонаж Якопо, намагаючись допомогти своїм знайомим, які переховувалися від влади, втекти з країни – він купив фальшиві документи. В українському перекладі це слово було відтворено більш розмовним та неформальним «дістав», вказуючи на певну нелегальну діяльність персонажа.

Внаслідок додавання у тексті перекладу збільшується кількість слів з метою правильної передачі змісту оригіналу. Додавання застосовується, коли перекладач відчуває, що необхідно ввести додаткове слово задля кращої передачі змісту вихідного тексту. Основною причиною цих відмінностей є синтаксичні та граматичні відмінності між мовами [11, с. 308].

Наприклад, «*i processi sono pubblici*» – **судові процеси публічні**. При перекладі речення українською було додано слово «судові» для конкретизації та кращого розуміння контексту.

«*Dai verbali risulta che la perseguitavi*» [47]. – «За **данями поліції** ти її переслідував» [46].

В італійській мові слово «*verbali*» означає «публічний документ, який повідомляє про певні факти» і зазвичай перекладається як «звіт», «протокол», тощо [54]. У серіалі це слово було перекладено як «дані», що є близьким за значенням, але також було додано слово «поліція» для конкретизації про які саме дані говорить головна героїня.

Часто використовувалося також вилучення – трансформація, протилежна додаванню, яка полягає в елімінації семантично зайвих слів, які не мають важливого смислового навантаження, але можуть нагромаджувати текст. Зазвичай, їх значення комплексно відновлюється в перекладі [11, с. 311].

«*Andiamo dal giudice istruttore Genovesi*» [47]. – «Зараз ми ідемо до **слідчого** Генуї» [46].

В українському перекладі було вилучено слово «*giudice*», тобто «суддя», але з контексту глядач одразу розуміє про кого йде мова.

«*La Corte d'Appello Le ha revocato l'iscrizione all'albo*» [47]. – «Апеляційний суд скасував вашу **реєстрацію**» [46].

У цьому випадку було вилучено слово «*albo*», що може означати «реєстр», «ліцензію», але також і «колегію адвокатів». Оскільки це не перший раз в серіалі, коли це слово вживається, глядач розуміє, що реєстрація Лідії була скасована в колегії адвокатів, адже це є основною зав'язкою сюжету серіалу.

«*E l'arma è stata ritrovata?*» [47]. – «**Зброя?**» [46].

На цьому прикладі можна побачити, що майже все речення було випущено при перекладі, окрім основного слова, яке є найважливішим. Це сцена, де Лідія приходить у морг та оглядає тіло загиблої дівчини, адже вона є адвокаткою підозрюваної, яку звинувачують у її вбивстві. Лідія слухає звіт працівника моргу, який розповідає, що дівчину вбили із надзвичайною жорстокістю, потім питає його чи знайшли зброю. Але в українському варіанті, зважаючи на те, що в цей момент на екрані було показано тіло загиблої, а не саму Лідію, яка говорить, вилучення є логічним, оскільки, зважаючи на контекст, у глядача є достатньо інформації для повного розуміння фрази.

Таким чином, вилучення може бути корисне тим, що допомагає зробити вихідний текст більш лаконічним та коротким, що є дуже важливим при перекладі юридичної термінології. Але при використанні вилучення важливо пам'ятати, що перекладач не може вирізати нічого зі змісту оригінального тексту. Лише ті елементи, які щонайменше певним чином повторюються в оригіналі або порушують правила вживання у мові перекладу [11, с. 312].

Перестановка слова полягає в тому, що при перекладі лексичні елементи міняють місцями [11, с. 314]. Ця трансформація зумовлюється тим, що порядок слів в українській та італійській мовах різний, і часто використовується при перекладі з італійської українською, особливо при перекладі словосполучень, які складаються з прикметника та іменника, адже для італійської мови характерне вживання прикметника після іменника, в той час як в українській мові іменник навпаки зазвичай вживається після прикметника. У серіалі ми спостерігали багато подібних перестановок: *codice penale* – кримінальний кодекс, *sezione penale* – касаційний суд, *procedimento disciplinare* – дисциплінарне провадження.

Це також характерно не тільки для словосполучень, а й для речень, що особливо можна простежити у діалозі між Лідією та однією зі свідків у черговій справі, яку розслідує вона та її брат. Жінка, яку розпитує Лідія каже, що не може повірити, що Якопо (підозрюваний) міг скоїти таке жахливе вбивство, на що Лідія відповідає:

«*E non deve crederlo, infatti. Almeno fino alla sentenza definitiva*» [47]. – «*A vi й не маєте вірити. Принаймні до остаточного вироку*» [46].

Тут ми знову спостерігаємо перестановку іменника та прикметника в українському варіанті.

При перекладі складно уникнути заміни однієї частини мови на іншу через різні лексичні та граматичні особливості італійської та української мов та розбіжності у їх мовленнєвих нормах. Тому перекладачі повинні вдаватися до подібної трансформації, адже вона може застосовуватися до слів майже всіх частин мови, однак найчастіше – до іменника, дієслова, прикметника та прислівника [11, с. 312].

Розглянемо два доволі схожі по змісту речення, яке об'єднує одне словосполучення:

«*Se ti rinvianno a giudizio, rischi la pena di morte*» [47]. – «*Якщо дійде до суду, тобі загрожуватиме смертна кара*» [46].

«*Se il procuratore lo scopre, tu rischi la pena di morte, Jacopo*» [47]. – «Якщо прокурор дізнається, **тобі загрожує смертна кара, Якопо**» [46].

В обох випадках Лідія говорить із підозрюваним, якому загрожує смертна кара. Італійське словосполучення «*tu rischi la pena di morte*» при дослівному перекладі звучало б як «*ти ризикуєш смертною карою*», але подібна будова речення не характерна для української мови, тому при перекладі її було замінено на «*тобі загрожує смертна кара*».

«*Non l'ha ucciso, ma si è svegliato vicino al cadavere*» [47]. – «**Він не вбивця, але прокинувся поруч із труном**» [46].

При дослівному перекладі перша частина речення звучала б «*він його не вбивав*», але в українському варіанті це відтворено як «*він не вбивця*», тобто дієслово було передане іменником.

«*Quando ti ho vista iscritta all'ordine, non ci credevo*» [47]. – «Коли я побачив, що ти **член колегії, очам не повірив**» [46].

Тут бачимо, що дієприкметник «*iscritta*», що дослівно означає «зарєєстрована», перекладено іменником «член». Цікаво, що ще одна репліка з цим словосполученням була перекладена вже, як «зарєєстрована в колегії», але зважаючи на контекст, переклад цієї репліки є більш адекватним через наявність слова «*regolarmente*», тобто «належно», «за всіма правилами» [49]:

«– *Lei è un avvocato?*» – «*Ви адвокат?*»

«– *Laureata e regolarmente iscritta all'ordine*» [47]. – «Дипломована і **належно зарєєстрована в колегії**» [46].

Також при перекладі використовували таку трансформацію, як компресія – більш компактне викладення думок завдяки опущенню зайвих елементів та позамовного контексту. Наприклад: *consultenti legali* – **юрисконсультанти**.

Отож, можемо зробити висновок, що при перекладі італійської юридичної лексики в серіалі в основному застосовувалися еквівалентні відповідники, транслітерація, транскрибування, калькування, додавання, вилучення, перестановка, заміна частини мови, конкретизація та генералізація.

2.4. Труднощі при перекладі юридичної термінології в серіалі

Переклад фільмів та серіалів є найпопулярнішим форматом кіноперекладу. Але переклад серіалу, в свою чергу, вимагає більше зусиль, адже серіал зазвичай поділяється на сезони, які, в свою чергу, поділяються на серії. Саме тому переклад серіалу, особливо детективного, який містить значну кількість юридичної термінології, має бути чітким і зрозумілим, не містити важких для сприйняття слів та конструкцій, щоб тримати увагу глядача до останньої серії.

Багато що залежить також і від перекладу реплік конкретних персонажів та від того, як робота перекладача може змінити їх сприйняття глядачами. Зокрема, ми помітили цікаву тенденцію у перекладі фемінітивів, які вживали різні персонажі серіалу «Закон Лідії Поет».

Фемінітиви – це один з сучасних викликів української мови. Ще нещодавно вживання до всіх людей, незалежно від статті та гендеру, слів та найменувань в чоловічому роді вважалося нормативним [22, с. 487].

Але останніми роками, після затвердження вживання фемінітивів на законодавчому рівні, при перекладі іноземних медіа фахівці все частіше вдаються до перекладу за допомогою фемінітивів.

По-перше, італійська та українська мови є граматично гендерними мовами. Це означає, що кожен іменник має граматичний рід, а рід особових займенників зазвичай відповідає опорному іменнику [38].

По-друге, події серіалу відбуваються у 19 столітті, коли жінкам було складно отримати хоч якусь освіту, не кажучи вже про юридичну. Лідії не одноразово доводиться переконувати людей, що вона «дипломована спеціалістка». Особливо чоловіків. І одна із головних сюжетних ліній полягає в тому, що Лідія намагається повернути собі ліцензію на проведення адвокатської практики, яку в неї відібрали лише тому, що вона жінка.

Тому використання фемінітивів в оригінальному тексті серіалу та їхній адекватний переклад українською є дуже важливим.

Цікаво, що в оригіналі і жінки, і чоловіки називають Лідію «*avvocata*», але в українському перекладі, репліки чоловіків були перекладені за допомогою чоловічого роду, а жінок – жіночого. Наприклад, коли до Лідії звертається матір підозрюваного у вбивстві, її репліку переклали з використанням фермінитиву:

«*Lei è l'avvocata Poet, giusto?*» [47]. – «*Ви адвокатка Поет, так?*» [46].

А коли Лідія вже пізніше говорить з охоронцем у в'язниці, який не одразу вірить, що вона й справді має юридичну освіту, його репліку перекладено з використанням чоловічого роду:

«*C'e la tua avvocata*» [47]. – «*Твій адвокат прийшов*» [46].

Сама ж Лідія надає перевагу використанню більш гендерно-нейтральної лексики, яку при перекладі відтворювали як і за допомогою фемінітивів, так і за допомогою слів чоловічого роду. Наприклад:

«*Tuo madre mi ha assunto come tuo legale*» [47]. – «*Твоя мати найняла мене адвокаткою*» [46].

«*Mi chiamo Lidia Poet, ho la difesa di Vittorio*» [47]. – «*Мене звали Лідія Поет, я адвокат Вімторіо*» [46].

Цікаво, що слово «*dottoressa*», яке означає науковий ступінь Лідії [53], теж було перекладено, як «*адвокатка*» і в обох репліках до героїні звертаються чоловіки.

«*La dottoressa Poet, se non sbaglio?*» [47]. – «*Адвокатка Поет, якщо не помиляюся?*» [46].

«*Dottoressa Poet?*» [47]. – «*Адвокатка Поет?*» [46].

Отож, як бачимо фемінітиви, особливо ті, які стосуються професій, є більш поширеними в італійській мові, а от українські глядачі все ще до них звикають. Це пов'язано із довгими роками гендерної нерівності, як і в суспільстві, так і в мові.

Також, варто звернути увагу на терміни «*legale*» – «*юрист*», «*difesa*» – «*захист*», «*avvocato*» – «*адвокат*». Всі вони мають схоже значення і в серіалі вживаються, як синоніми. При перекладі всі ці терміни відтворювалися за

допомогою терміну «адвокат» або «адвокатка». Але були й випадки, коли термін «*difesa*» перекладався дослівно – «захист».

«*Na la difesa di Baiocchi*» [47]. – «Вона захищає Байоккі» [46].

І в італійській, і в українській мові це слово є загальноживаним і означає «заступництво», «охорону та підтримку», але в юридичному контексті позначає «сторону, яка захищає обвинуваченого під час суду» [48].

Є різниця і між термінами «*corte*», «*tribunale*» та «*aula*».

Взагалі, перше значення слова «*corte*» – «двір», але в юридичному контексті воно означає «суд», тобто безпосередньо людей, які розглядають ту чи іншу справу; *aula* – позначає аудиторію або зал засідань, тобто приміщення, а «*tribunale*» – судовий орган [49].

Трибунал позначає спеціальні суди у деяких країнах, наприклад адміністративний або конституційний. Трибунал є вищим органом, а суд є однією із його форм – органом, що здійснює правосуддя.

«*No, voglio portare in aula tutti i nemici di Braschi*» [47]. – «Ні, хочу притягнути до суду всіх ворогів Браскі» [46].

«*Come faccio a portare tutte queste teorie in tribunale*» [47]. – «Як представити всі ці версії в суді?» [46].

«*La corte accoglie il ricorso contro la signorina Poet Lidia*» [47]. – «Суд розглянув апеляцію синьйорини Поет Лідії» [46].

В серіалі всі три терміни були перекладені як «суд». З контексту можна зрозуміти різницю в перекладі – про який саме орган йде мова.

Також, ми звернули увагу на різницю значень термінів «*indagato*» та «*imputato*». З першого погляду, вони є схожими за значеннями і не мають особливої різниці, але в контексті судової системи Італії вони не є взаємозамінними.

Обидва терміни стосуються осіб, які є частиною судового провадження, але їхня позиція в рамках цього провадження істотно відрізняється. Коли ми вживаємо термін «*indagato*», то маємо на увазі людину, яку поки лише підозрюють у скоєнні злочину. Проти неї вже можуть бути знайдені докази та

відкрито кримінальне провадження, але розслідування ще триває і ця людина ще не постала перед судом. Українським відповідником цього терміну є «*підозрюваний*» [36].

Коли ми вживаємо термін «*imputato*», то маємо на увазі особу, якій вже було офіційно пред'явлено обвинувачення судовим органом і яка вже постала перед суддею під час проведення попереднього слухання або слухання її справи було перенесено. «*Imputato*» вважається формально відповідальним за злочин і буде підданий судовому процесу, який закінчиться відповідним вирок, що доведе його провини або невинуватість. Українським відповідником цього терміну є «*підсудний*» [36].

Отож, основна відмінність між термінами «*підозрюваний*» та «*підсудний*» полягає у етапі провадження, на якому знаходиться особа. Підозрюваний все ще перебуває в процесі оцінки висунутого проти нього обвинувачення, тоді як підсудному вже пред'явлено офіційне обвинувачення, а судовий процес розпочато.

При перекладі українською ці терміни легко можуть сприйняти як взаємозамінні, але на щастя при перекладі серіалу такої помилки не припустилися.

«*Questi sono i risultati della perizia calligrafica dell'indagata*» [47]. – «*Це результати експертизи почерку підозрюваної*» [46].

«*L'imputata può rivolgersi a un altro legale, ma le concedo solo tre giorni*» [47]. – «*Підсудна має право звернутися до іншого адвоката, але в неї не більше трьох днів*» [46].

В першому реченні мова йде про жінку, яка є основною підозрюваною у вбивстві, але слухання щодо неї ще не було і розслідування триває. А в другому – про жінку, яку теж підозрюють у вбивстві, але слухання її справи вже відбулося і було відкладене.

Крім цього, різниця у темпі італійського та українського мовлення може призводити до труднощів перекладу. Італійці говорять значно швидше за українців. Саме тому при перекладі серіалу застосовували вилучення та

компресію, щоб за допомогою мінімальної кількості слів якомога точно передати зміст.

Як бачимо, при роботі з юридичними термінами, навіть якщо це робота з кінотекстами, перекладач повинен володіти базовими юридичними знаннями та бути обізнаним у відмінностях між правовими системами. На щастя, Італія та Україна належать до однієї правової системи – континентальної (романо-германської) [28, с. 214]. Це однозначно полегшує процес перекладу та пошук правильних відповідників, але перекладачу завжди треба докласти максимум зусиль, щоб глядач не стикнувся з неадекватно чи некоректно переданим словом, конструкцією, адже від цього залежить розуміння сюжету.

Висновки до другого розділу

Отож, ми дослідили визначення слів «юридичний термін» та «юридична термінологія» та розглянули їхні різні класифікації, дізнавшись, що зараз відсутні чіткі критерії класифікації юридичних термінів, через що всі існуючі класифікації є умовними. Більшість дослідників погоджуються у розподілі юридичної термінології на загальнозживану та спеціально-юридичну, тому ми проаналізували вживання цієї лексики в серіалі «Закон Лідії Поет» і дійшли висновку, що більшість термінів були загальнозживаними, а тому – легкими для розуміння пересічного глядача.

Потім ми проаналізували застосування перекладацьких трансформацій при перекладі юридичної термінології в серіалі і дізналися, що найпоширенішими були еквівалентні відповідники, транслітерація, транскрибування, калькування, додавання, вилучення, перестановка, заміна частини мови, конкретизація, генералізація.

Також, ми розглянули труднощі, з якими могли стикатися перекладачі під час українського перекладу, зокрема це були особливості відтворення фемінітивів та термінів, які мають однакове або схоже значення.

ВИСНОВОК

Дослідивши довідкові джерела та проаналізувавши кіноматеріали, ми можемо зробити наступні висновки.

Оскільки кінопереклад є відносно новим явищем перекладознавства, він поки-що є одним із найменш досліджених видів перекладу. Водночас серед дослідників не існує єдиної думки щодо того, чи є кінопереклад та аудіовізуальний переклад тотожним поняттями чи кінопереклад є видом аудіовізуального, але це дослідження було проведено згідно з останньою думкою. Ми визначили, що і аудіовізуальний переклад, і кінопереклад є відтворенням певного мультимедійного тексту з мови оригіналу на мову перекладу. Основою спільною рисою цих видів перекладу є синхронізація аудіо- та відеоряду, а їхня основна відмінність – це об'єкт перекладу, яким у кіноперекладі є фільм або серіал, в той час, як об'єктами аудіовізуального перекладу є не лише кінопродукти, а й реклама, новини, інтерв'ю тощо.

Ми розглянули види кіноперекладу та їхній розвиток в різних країнах світу і дійшли висновку, що дублювання є найбільш дорогавартісним та найбільш вимогливим щодо якості фінального кінопродукту, а тому цей вид кіноперекладу зазвичай займає багато часу. Це впливає і на його популярність відносно різних країн світу, адже лише країни з доволі розвиненою економікою можуть собі його дозволити. Серед них: Франція, Італія, Німеччина, Іспанія. Закадровий переклад є більш бюджетним ніж дублювання, адже вимагає менше часу та зусиль. Зазвичай закадровий переклад використовується для відтворення кінопродуктів, які в подальшому транслюються на телебаченні. Закадровий переклад є найбільш поширеним видом кіноперекладу у країнах Балтії та Східної Європи. Субтитрування є найдешевшим видом кіноперекладу і його основною перевагою є те, що воно дозволяє глядачам повністю зануритися в культуру іншомовного середовища. Субтитрування характерне для таких європейських країн, як Греція, Данія, Норвегія, Бельгія, Португалія тощо.

Ми розглянули поняття юридичного терміну і дізналися, що сучасна юридична наука пропонує багато визначень, але загалом трактує юридичний термін, як слово або сполучення, що використовується на позначення того чи іншого поняття правової системи і має визначення у юридичній літературі. Юридичні терміни мають закріплені визначення у юридичних словниках та характеризуються емоційною нейтральністю та офіційно-діловим стилем викладу.

Потім ми дослідили класифікації юридичних термінів на прикладі серіалу «Закон Лідії Поет» і виявили, що більшість науковців поділяють юридичні терміни на загальнонавчальні та спеціально-юридичні. Оскільки в серіалі юридична лексика використовувалася в основному в контексті кримінальних злочинів, ми також розглянули класифікацію криміналістичних термінів, виокремивши чотири тематичні групи. Дослідивши юридичні терміни з граматичної точки зору, ми визначили, що терміни в серіалі можна поділити на три групи: прості, складні та терміни-словосполучення. Також, ми звернули увагу на юридичні терміни латинського походження в обох мовах.

У результаті аналізу українського дубляжу італійського серіалу «Закон Лідії Поет» було виявлено, що основними способами перекладу та перекладацькими трансформаціями були еквівалентні відповідники, транслітерація, транскрибування, калькування, додавання, вилучення, перестановка, заміна частини мови, конкретизація, генералізація. Також, ми розглянули певні труднощі, які могли виникати під час перекладу італійської юридичної лексики українською, зокрема особливості відтворення фемінітивів та термінів, які мають схожі значення.

Отож, у висновку ми можемо стверджувати, що український переклад італійської юридичної термінології у серіалі «Закон Лідії Поет» є адекватним та зрозумілим для пересічних глядачів, які не знають особливостей вживання юридичної термінології. Але щоб досягти цього результату, перекладачі серіалу та й загалом фахівці, які працюють над перекладами кінопроектів, що вміщують спеціалізовану юридичну або іншу галузеву лексику, повинні

володіти не лише знаннями мови перекладу та мови оригіналу, а й бути обізнаними у тій конкретній галузі, з термінологією якої вони працюють та культурній складовій обох країн, а також вміти якомога точніше передати зміст оригінального тексту відповідно до хронометражу, щоб досягти відповідного рівня зрозумілості для глядачів. З огляду на це, ми впевнилися, що українські перекладачі, які працювали над перекладом серіалу «Закон Лідії Поет» впоралися зі своїм завданням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аронова В. 10 питань про український дубляж, які ти давно хотів поставити. ТиКиїв – голос твого міста. URL: <https://tykyiv.com/misteckij/10-pitan-pro-ukrayinskii-dubliazh-iaki-ti-davno-khotiv-postaviti/>
2. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія: Навчальний посібник.— 2-ге вид., змін, і доп. — К.: Стилос, 2004. — 277 с.
3. Артикуца Н. В. Основи вчення про юридичний термін і юридичну термінологію / Н. В. Артикуца – 7 с. URI: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2457>
4. Бюро перекладів Glebov. Бюро перекладів Glebov. URL: <https://glebov.com.ua/vplyv-kinoperekladu-na-svidomist.html>
5. Волченко О.М. Форенізація та доместикація як стратегії перекладу. Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград: Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2014. Випуск 126. С. 111 – 114.
6. Вострецова В. Адаптація в аудіовізуальному перекладі. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). 2014. Вип. 126. С. 120–123.
7. Гайдар Дар'я Олександрівна: методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт за спеціальністю «переклад»: базові теоретичні поняття (2015)/ За редакцією доктора філологічних наук Ребрія Олександра Володимировича
8. Гапонова Л. Є. Лексико-тематичні групи української криміналістичної термінології. Наук. вісник Херсон. держ. ун-ту. Сер. «Лінгвістика» : зб. наук. праць. 2011. №14. С. 32-35.
9. Дубляж та озвучка. Що слід знати. ShowMax – Медіа Школа. URL: <https://showmax.com.ua/blog/dubb/dublyazh-ta-ozvuchka-shcho-slid->

[znati.](#)

10. Журавель Т.В. Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2018. № 10. С. 35-38
11. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Київ : TEMPUS, 1999. 317 с.
12. Колесниченко , Н., & Яцишин , Н. (2023). КАЛЬКУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ ПРИЙОМІВ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ. Collection of Scientific Papers «SCIENTIA», (June 30, 2023; Helsinki, Finland), 132–134.
13. Конкульовський В. В., Субтитрування як один з видів аудіовізуального перекладу. Наукові записки. Випуск 187. Серія: Філологічні науки. Кропивницький, 2020. С. 634-640.
14. Кримінальний кодекс України : зі змінами та доповненнями станом на 01.06.2024 р. – Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2024. – 324 с.
15. Кулікова А. Особливості, переваги та недоліки закадрового перекладу аудіовізуальної продукції. Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських та германських мов і літератур : матеріали ІХ міжвуз. конф. молодих учених., Донецьк, 2011. С. 85 – 87.
16. Кулікова А.Є. Мова і культура. Дублювання як один з основних видів аудіовізуального перекладу: недоліки та переваги: матеріали міжнар. науч.-практ. конф. м. Одеса, 2010 р. С. 7.
17. Кушнір А. В. Формування та розвиток української термінології / А. В. Кушнір // Матеріали XLV Науково-технічної конференції ВНТУ, Вінниця, 23-24 березня 2016 р. – Електрон. текст. дані. – 2016. – URL: <http://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2016/paper/view/242>.
18. Литвин І. М. Перекладознавство. Науковий посібник. Черкаси:

Видавництво Ю. А. Чабаненко, 2013. – 288 с.

19. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види: монографія. Харків: ТОВ «ВИДАВНИЦТВО ПРАВА ЛЮДИНИ», 2015. – 280 с.
20. Матківська Н. А. Питання методології дослідження аудіовізуального перекладу / Н. А. Матківська // Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія : «Філологічні науки» (мовознавство) : [зб. наук. праць]. – Дрогобич, 2015. – № 3. – С. 147–152.
21. Мельник А. П. Кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу / А. П. Мельник // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. – 2015. – Вип. 58. – С. 110–112.
22. Онопрієнко, І., & Туришева, О. (2020). ГЕНДЕРОВАНІСТЬ МОВИ VS. ПЕРЕКЛАД. Молодий вчений, 10 (86), 485-489. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-99>
23. Перванчук Т. Б. Аудіовізуальний переклад: основні види та особливості. Вчені Записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика». 2021. Т. 32, № 4. С. 121 – 126.
24. Про кінематографію. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-вр#Text>
25. Пушина В., Сітко А. Особливості аудіовізуального перекладу. Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка (Київ, 3-4 квітня, 2020). К.: Аграр Медіа Груп, 2020. С. 119-124.
26. Радецька С. В. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу: переваги та недоліки / С. В. Радецька, Т. Т. Каліщак // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки. – 2016. – Кн. 2. – С. 81–84.

27. Редакція Т. Голоси Голлівуду українською: як живе вітчизняний дубляж. Частина 2. ТСН.ua. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/golosi-gollivudu-ukrayinskoyu-yak-zhive-vitchiznyaniy-dublyazh-chastina-2-1910203.html>
28. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків : Консул, 2005. 656 с.
29. Софієнко І. В. Становлення кіно-перекладу в Україні / І. В. Софієнко // Мовні і концептуальні картини світу. – 2014. – Вип. 50(2). – С. 401–405.
30. Фурт Д. В., Дмитрук Л. А. Термінологія: навчальний посібник / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін; Кривий Ріг: [ДонНУЕТ], 2020. 172 с.
31. Шестакова С. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ СИСТЕМИ ПРАВОВИХ ПОНЯТЬ. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2018. Т. 1, № 33. С. 71 – 73.
32. Шубенко Н. О. Аудіовізуальний медіатекст: специфіка, структура, властивості / Н. О. Шубенко // Культура і Сучасність : [альманах]. – 2012. – № 1. – С. 145–149.
33. Що таке дубляж? Як робиться дубляж для фільмів і мультфільмів | LANET PRODUCTION. LANET PRODUCTION. URL: https://lanet.pro/blog/what_is_dubbing/
34. CAT M. A Brief Introduce about Subtitle History. LinkedIn: Log In or Sign Up. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/brief-introduce-subtitle-history-we-transcriber/>
35. Diaz-Cintas J. Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen / J. Diaz-Cintas, G. Anderman. – Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2009. – 272 p.
36. Differenza tra indagato e imputato. Traduzioni legali per aziende, studi

- legali, istituzioni. Qualità garantita. URL: <https://traduzione-legale.com/dizionario-multilingue-del-diritto-processuale/differenza-tra-indagato-e-imputato/>
37. Georgakopoulou, P. (2009). Subtitling for the DVD Industry. In J. Diaz, & G. Anderman (Eds.), *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen* (pp. 21-35). Hampshire: Palgrave Macmillan. URL: https://doi.org/10.1057/9780230234581_2
38. Hellinger M., Bussmann H. Motschenbacher (2001). *Gender Across Languages: The Linguistic Representation of Women and Men*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
39. Kovačič I. Subtitling and contemporary linguistic theories / I. Kovačič // *Translation, a creative profession: proceedings XIIth World Congress of FIT – Belgrade 1990. – Beograd : Prevodilac, 1991. – P. 407 – 417.*
40. Luyken G.-M. *Overcoming Language Barriers in Television. Dubbing and subtitling for the European Audience / G.-M. Luyken. – Manchester : The European Institute for the Media, 1991. – 280 p.*
41. O’Sullivan C. *Translating Popular Film*. Basingstoke : Portsmouth, Palgrave Macmillan, 2011. 243 p.
42. Rafael Matielo Raquel Carolina Souza Ferraz D'Ely Luciane Baretta. *The effects of interlingual and intralingual subtitles on second language learning/acquisition: a state-of-the-art review. Trabalhos em Linguística Aplicada. 2015.*
43. Reich P. *The film and the book in translation / P. Reich*. URL: http://is.muni.cz/th/64544/ff_m/Diplomova_prace.pdf
44. Remael A. *Audiovisual Translation / A. Remael // Handbook of translation Studies. – 2010. V. 1. – P. 12-17.*
45. Serban A. *Introduction to Audiovisual Translation / A. Serban*. URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/introduction-to-audiovisual-translation-by-adriana-serban/9873944>

СПИСОК ЕМПІРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

46. Український дубляж серіалу «Закон Лідії Поет». URL: <https://uaserials.pro/7372-zakon-lidiyi-poet.html>
47. La legge di Lidia Poët. URL: <https://www.netflix.com/ua/title/81414644>

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

48. Академічний тлумачний словник української мови. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <https://sum.in.ua/s/zakhyst>
49. Таланов О. Італійсько-український, українсько-італійський словник / Олег Таланов., 2020. – 544 с.
50. Український тлумачний словник : Близько 250 000 слів / укл. та гол. ред. Вячеслав Бусел. — Київ ; Ірпінь : Перун, 2016. — 1692 с.
51. Ухаль М. М. Латинсько-український та українсько-латинський словник юридичної фразеології. Мукачево: «Карпатська Вежа». 2008. 436 228 ст.
52. Che significa Corte - Dizionari Simone Online. Che significa Finanziamento all'esportazione - Dizionari Simone Online. URL: <https://dizionari.simone.it/1/corte>
53. Dottoressa: Traduzione e significato in Italiano | Dizionario di Inglese | Corriere.it. Corriere della Sera. URL: https://dizionari.corriere.it/dizionario_inglese/Italiano/D/dottoressa.shtml
54. Treccani, il portale del sapere – Treccani. Treccani. URL: <https://www.treccani.it/>

RIASSUNTO

Dopo aver studiato le fonti di riferimento e analizzato i materiali cinematografici, possiamo trarre le seguenti conclusioni.

Poiché la traduzione cinematografica è un fenomeno relativamente nuovo negli studi sulla traduzione, è ancora uno dei tipi di traduzione meno studiati. Allo stesso tempo, non c'è consenso tra i ricercatori sul fatto che la traduzione cinematografica e la traduzione audiovisiva siano concetti identici o che la traduzione cinematografica sia un tipo di traduzione audiovisiva, ma questo studio è stato condotto in accordo con la seconda opinione. Abbiamo determinato che sia la traduzione audiovisiva sia la traduzione cinematografica consistono nella riproduzione di un certo testo multimediale dalla lingua di partenza alla lingua di arrivo. La principale caratteristica comune di questi tipi di traduzione è la sincronizzazione di sequenze audio e video, mentre la loro principale differenza è l'oggetto della traduzione, che nella traduzione cinematografica è un film o una serie TV, mentre gli oggetti della traduzione audiovisiva non sono solo prodotti cinematografici, ma anche pubblicità, notizie, interviste, ecc.

Abbiamo esaminato i tipi di traduzione cinematografica e il loro sviluppo nei diversi Paesi e abbiamo concluso che il doppiaggio è il più costoso e il più complesso in termini di qualità del prodotto cinematografico finale, e quindi questo tipo di traduzione cinematografica richiede solitamente molto tempo. Ciò influisce anche sulla sua popolarità nei diversi Paesi del mondo, poiché solo i Paesi con economie abbastanza sviluppate possono permetterselo. Tra questi: Francia, Italia, Germania e Spagna. La voce fuoricampo è più conveniente del doppiaggio, in quanto richiede meno tempo e impegno. In genere, la voce fuoricampo viene utilizzata per riprodurre prodotti cinematografici che vengono successivamente trasmessi in televisione. La voce fuoricampo è il tipo di traduzione cinematografica più comune negli Stati baltici, in Polonia e in Ucraina. Il sottotitolaggio è il tipo di traduzione cinematografica più economico e il suo principale vantaggio è che permette agli spettatori di immergersi completamente nella cultura di un ambiente di lingua straniera. Il sottotitolaggio è tipico di paesi europei come Grecia, Danimarca, Norvegia, Belgio, Portogallo, ecc.

Abbiamo esaminato il concetto di termine giuridico e abbiamo appreso che la scienza giuridica moderna offre molte definizioni, ma in generale considera un termine giuridico come una parola o una frase usata per riferirsi a un particolare concetto del sistema giuridico e che ha una definizione nella letteratura giuridica. I termini giuridici hanno definizioni fisse nei dizionari giuridici e sono caratterizzati da neutralità emotiva e da uno stile formale di presentazione commerciale.

Abbiamo poi esaminato la classificazione dei termini giuridici sull'esempio della serie «La legge di Lidia Poet» e abbiamo scoperto che la maggior parte degli studiosi divide i termini giuridici in termini comuni e termini giuridici specialistici. Poiché il linguaggio giuridico è stato utilizzato nella serie soprattutto nel contesto dei reati penali, abbiamo esaminato anche la classificazione dei termini forensi, individuando quattro gruppi tematici. Dopo aver studiato i termini giuridici da un punto di vista grammaticale, abbiamo stabilito che i termini della serie possono essere suddivisi in tre gruppi: termini semplici, complessi e locuzioni. Abbiamo inoltre prestato attenzione ai termini giuridici di origine latina in entrambe le lingue.

L'analisi del doppiaggio ucraino della serie italiana «La legge di Lidia Poet» ha rivelato che le principali trasformazioni della traduzione sono state equivalenti, traslitterazione, trascrizione, calco, addizione, eliminazione, riordino, sostituzione di una parte del discorso, specificazione, generalizzazione. Abbiamo anche considerato alcune difficoltà che potrebbero sorgere nella traduzione del lessico giuridico italiano in ucraino, in particolare le peculiarità della resa di termini femminili e di termini con significati simili.

In conclusione, possiamo affermare che la traduzione ucraina della terminologia giuridica italiana in «La legge di Lidia Poet» è appropriata e comprensibile per gli spettatori comuni che non conoscono le specificità dell'uso della terminologia giuridica. Tuttavia, per ottenere questo risultato, i traduttori della serie e, in generale, gli specialisti che lavorano alla traduzione di progetti cinematografici che contengono un vocabolario giuridico o di altri settori, non devono solo conoscere la lingua di arrivo e quella di partenza, ma anche conoscere l'ambito specifico in cui operano e il contesto culturale di entrambi i Paesi, nonché essere in grado di

trasmettere il significato del testo originale nel modo più accurato possibile, rispettando i tempi e raggiungendo un livello di comprensibilità adeguato per il pubblico. Per questo motivo, siamo convinti che i traduttori ucraini che hanno lavorato alla traduzione di «La legge di Lidia Poet» siano stati bravi a svolgere il loro compito.